

ÇOCUK MAHKEMELERİ

VE

SOSYAL HİZMET

*Nurhan TÜRKÖZ

Günümüzde "sosyal hizmet", "sosyal hizmetler" terimleri bazen eş, bazen değişik anlamda kullanılmaktadır.

Ayrıntılı ve mesleki olarak tanımlamak istediğimizde sosyal hizmet; "ülkeden ülkeye değişmekle birlikte kamu ya da özel kuruluşların yönetiminde; kişi, grup ve toplulukların sorunlarını çözmeleri, her tür aksaklık veya eksikliklerini gidermeleri, asgari ekonomik, sosyal ve psikolojik iyiliğe kavuşturulmaları için kişisel ve ticari kazanç gözetmeksizin düzenlenen sosyal yönden yardım etme işidir" (1).

Sosyal hizmetin çok geniş olan çalışma alanlarından birisi de Çocuk Mahkemeleridir. Çocuk Mahkemelerinin dünyadaki ve Türkiye'deki geçmişine baktığımızda ilk Çocuk Mahkemesinin 1899 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Chicago kentinde kurulduğunu görüyoruz. Bunu İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya, Sovyetler Birliği ve İspanya'da kurulan Çocuk Mahkemeleri izlemiştir.

Ülkemizdeki gelişmeleri incelediğimizde ilk olarak 7 Kasım 1979 tarihinde çıkarılan Çocuk Mahkemeleri Yasasının (2) personel yetersizliği nedeni ile Haziran 1982 tarihinde uygulamaya başlanmasının öngörülmüş olduğunu görüyoruz (3). Daha sonra 31 Mayıs 1982'de Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik yayınlanmıştır ve bu yönetmelik Haziran 1982'de yürürlüğe girmiştir.

Bu Yönetmelikle, Sosyal Hizmet Uzmanlarının nitelikleri ve görevleri "Gözetim ve Denetim Delegelerinin Nitelikleri ve Görevleri" başlığı altında belirtilmiştir. Burada yer alan hükümlere göre, Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler v.b. bölüm ve dallarından mezun olan kişiler "Gözetim ve Denetim Delegatesi" ünvanını almaktadırlar.

Görevleri ise;

1) Çocuk Mahkemeleri tarafından gerekli görüldüğünde, ceza ve tedbir uygulamasından önce yasanın 20. maddesinin 2. fıkrasına göre, küçüklerin psikolojik ve sosyal gelişimleri, içinde yetiştikleri ve buldukları şartlar ile buna benzer hususlarda sosyal araştırma yapmak,

2) Çocuk Mahkemeleri tarafından yasanın 29 ve 39. maddeleri uyarınca;

Haklarında tedbir uygulanmasına karar verilen,

Haklarında hükmedilen cezaları, şartlı veya şartsız olarak ertelenen,

Şartla salıverilen, küçüklerin gözetimlerini yapmak.

3) Çocuk Mahkemeleri tarafından yasanın 14. maddesi uyarınca haklarında tedbir uygulamasına karar verilen korunmaya muhtaç küçüklerin denetimini yapmak.

4) Gözetim veya denetimi engelleyen durumların ortaya çıkması halinde durumu derhal görevli buldukları Çocuk Mahkemesine bildirerek gerekli önlemlerin alınmasını istemek,

5) Görevli buldukları Çocuk Mahkemesine en az iki ayda bir gözetim ve denetim raporları vermek.

6) Yasanın 20. maddesinin 1. fıkrasına göre, küçükleri işledikleri suçların anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yönünden bedeni, akli ve ruhi durumlarının tespit edilebilmesi için adli mercilerce tayin edilen mütehassıslara, gerektiğinde ihtisaslara giren konularda görüşlerini bildirmek sureti ile yardımcı olmaktır.

Çocuk Mahkemelerinin kurulması ülkemiz açısından önemli bir gelişmedir. Ancak yasanın tekrar ele alınması gereken bir noktası bulunmaktadır. Bu da Çocuk Mahkemelerinde yargılanma yaşının 15 ile sınırlanmasıdır. 15 - 18 yaşları arasındaki suçlu çocuklarımızın Çocuk Mahkemelerinin öngördüğü eğitici ve koruyucu ön-

lemlerden yararlanması mümkün olmamaktadır.

Bilindiği gibi insanların en sorunlu ve bunalımlı yaş dönemlerinden birisi 12 - 21 yaşları arasında kapsayan ergenlik (adolescence) dönemidir.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, suç işleyen çocukların çoğunluğu 15 - 18 yaşları arasındadır (4).

Bu nedenle 15 - 18 yaş dilimi arasında suç işleyen çocuklarımızın da Çocuk Mahkemelerinde yargılanma olanağına kavuşturulması daha yararlı olacaktır.

* Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi
Psikiyatri Ana Bilim Dalı Sosyal Hizmet
Uzmanı.

(1) Koşar, Güran Nesrin. Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı. Ankara, 1989.

(2) R.G., 21.11.1979 T.,16816 S.

(3) Ballar, Suat. Türk Hukukunda Sosyal Hizmet ve Çocuklar. İstanbul, 1988.

(4) Yavuzer, Haluk. Çocuk ve Suç. İstanbul, 1982.